

NORGES HØYESTERETT

Den 28. august 2012 avsa Høyesterett dom i

HR-2012-01695-A, (sak nr. 2012/1199), straffesak, anke over dom,

A (advokat Odd Rune Torstrup)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (førstestatsadvokat Harald L. Grønlien)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Falkanger**: Saken gjelder straffutmåling for volds- og vinningsforbrytelser, begått av en ung gjerningsmann. Det sentrale spørsmålet er om det er grunnlag for å idømme samfunnsstraff.
- (2) Jæren tingrett avsa 18. november 2011 dom med slik domsslutning:

"A, født 07.12.1992, frifinnes for tiltalebeslutningen post V.

A, født 07.12.1992, dømmes for overtredelse av

- straffeloven § 268 første ledd jf § 267 første ledd (3 tilfeller)
- straffeloven § 268 første ledd jf § 267 første ledd jf straffeloven § 49 (2 tilfeller)
- straffeloven § 229 første straffalternativ jf straffeloven § 232
- straffeloven § 227 første straffalternativ (2 tilfeller)
- straffeloven § 228 første ledd
- straffeloven § 326 nr 2
- straffeloven § 352 a
- straffeloven § 257 (2 tilfeller)
- straffeloven § 391a første og annet ledd jf § 257 (2 tilfeller)
- straffeloven 162 første ledd

alt sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd og § 63 annet ledd, til fengsel i 1 – ett – år.

Fullbyrdelsen av 6 – seks – måneder av straffen utsettes i medhold av straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på to år.

Varetekt kommer til fradrag med 3 dager.

Tiltalte erstatter det offentliges sakskostnader med kr 1000 – ettusen – innen to uker fra forkynnelsen av dommen."

- (3) A anket dommen til Gulating lagmannsrett. Anken gjaldt bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for noen av tiltalepostene, samt straffutmålingen. Bare anken over straffutmålingen ble henvist til ankeforhandling.
- (4) Lagmannsretten avsa 26. april 2012 dom med slik domsslutning:
- "Anken forkastes."**
- (5) A har anket lagmannsrettens dom. Det er anført at han bør idømmes samfunnsstraff.
- (6) *Jeg er kommet til at anken ikke kan føre frem.*
- (7) A er født 7. desember 1992. Han er ikke tidligere straffedømt.
- (8) Noen av de forhold han nå er dømt for, fant sted før han fylte 18 år. Blant disse er to ran og to forsøk på ran de mest alvorlige. Alle fire overtredelsene fant sted 1. oktober 2010 i forbindelse med et skoleball, og handlingene var rettet mot tilfeldige personer. Ved bruk av lett vold og trusler om vold fravendte eller forsøkte A å fravende penger og gjenstander fra de fornærmede. Som utgangspunkt vil slike handlinger måtte føre til en ubetinget fengselsstraff av en viss lengde. Når gjerningspersonen på handlingstidspunktet var under 18 år, følger det imidlertid av Rt. 2010 side 1313 at vedkommendes interesser skal "tre i forgrunnen, og kan bare settes til side så langt det foreligger særlig tungtveiende allmennpreventive hensyn som ikke i tilfredsstillende grad også ivaretas ved en dom på samfunnsstraff", jf. avsnitt 15. Dersom de nevnte overtredelser hadde blitt pådømt isolert, er det på denne bakgrunn klart at det ville ha vært riktig å idømme samfunnsstraff.
- (9) De overtredelsene som fant sted etter at han fylte 18 år, står i en annen stilling. Det dreier seg blant annet om et ran, jf. straffeloven § 268 første ledd jf. § 267 første ledd, en legemsbeskadigelse under særdeles skjerpene omstendigheter, jf. straffeloven § 229 første straffalternativ jf. § 232, og fremsettelse av en trussel, jf. straffeloven § 227. I tillegg kommer noen mindre overtredelser, som jeg ikke går nærmere inn på.
- (10) Ranet og legemsbeskadigelsen fant sted i X sentrum om kvelden 19. mai 2011, altså mens A var nesten 18 ½ år. Da han forsøkte å ta lommeboken fra en person, trakk eieren hånden hans vekk og ba ham holde opp. A slo da vedkommende gjentatte ganger i ansiktet med knyttet neve. Det samme gjorde en bekjent av A. Mens dette pågikk – og ved hjelp av den vold som ble utøvd – tok de fra fornærmede lommeboken med et mindre pengebeløp, noen nøkler og en mobiltelefon. Fornærmede ble påført to kutt under øyet som måtte sys med henholdsvis tre og fire sting. Siden handlingen var uprovosert, ble utført av minst to personer i fellesskap, mot en person som ikke hadde mulighet til å forsvare seg og som ledd i en ranshandling, kom tingretten til at legemsbeskadigelsen hadde skjedd under særdeles skjerpene omstendigheter, jf. straffeloven § 232.

- (11) Overtredelsen av straffeloven § 227 fant sted 27. mai 2011 i X, der A befant seg sammen med en del venner. Han hadde drukket alkohol. Mens trafikken i veien var saktegående, gikk én eller flere av vennene ut i veibanen, slik at bilene måtte svinge unna. På enkelte av bilene slo de med hendene mot panseret. En av dem som kom kjørende, stanset bilen noen få meter foran dem og gikk ut mot A og ropte at de måtte holde opp. A og to av vennene hans gikk da mot vedkommende og presset ham opp mot bilen. A tok frem en sprettkniv og åpnet den, slik at det stakk ut et blad på 10 cm på hver side av skaftet, og kommanderte bilføreren til å sette seg tilbake i bilen.
- (12) Jeg finner det klart at de handlingene A har begått etter at han fylte 18 år, som utgangspunkt kvalifiserer til en lengre ubetinget fengselsstraff. Det dreier seg om meget alvorlige formues- og integritetskrenkelser.
- (13) Spørsmålet er om det i vår sak likevel er grunnlag for å idømme samfunnsstraff istedenfor fengselsstraff, eventuelt i kombinasjon med en kortere ubetinget fengselsstraff. Etter straffeloven § 28 a er det adgang til å idømme samfunnsstraff når det ellers ikke ville ha blitt idømt strengere straff enn fengsel i ett år. En forutsetning er imidlertid at "hensynet til straffens formål ikke taler mot en reaksjon i frihet", jf. bestemmelsens bokstav b.
- (14) Som det blant annet er fremhevet i Rt. 2010 side 1324 avsnitt 18, skal det "ekstraordinære grunner" til for å gi dom på samfunnsstraff for legemsbeskadigelser. Terskelen for dette vil "ytterligere høynes" når straffeloven § 232 får anvendelse, jf. blant annet Rt. 2006 side 1447 avsnitt 14. I vår sak må det i tillegg ses hen til at tiltalte har begått et ran og fremsatt en straffbar trussel.
- (15) At A bare var 18 ½ år på gjerningstidspunktet, kan i seg selv ikke gi grunnlag for samfunnsstraff. Som førstvoterende fremholdt i Rt. 2011 side 206 avsnitt 22, knytter vurderingene i dommen i Rt. 2010 side 1313 "seg i særleg grad til rettsgrunnlag som gjeld for personar under 18 år". For overtredelser som skjer etter fylte 18 år, blir det "ein markert skilnad i val av reaksjon".
- (16) Forsvarer har til støtte for samfunnsstraff særlig vist til at politiet og andre offentlige instanser burde ha satt i verk tiltak da A i ung alder innledet sin kriminelle virksomhet.
- (17) Tingretten har lagt til grunn at det er "svært uheldig at det har gått så lang tid siden de første forholdene ble begått, uten at påtalemyndigheten og andre myndigheter har gjort hensiktsmessige tiltak for å gripe inn overfor tiltaltes kriminelle utvikling". Tingretten understrekte hans ansvar for handlingene, men anså "det likevel relevant for straffutmålingen at tiltalte har fått 'holde på' i lang tid uten reaksjoner eller tiltak fra det offentlige". Lagmannsretten har sluttet seg til dette.
- (18) Slik saken er opplyst for Høyesterett, er bildet mer nyansert enn tingretten gir uttrykk for. Det er ingen tvil om at A har en meget vanskelig bakgrunn, og at hans utvikling i lang tid har vært bekymringsfull. Han var således bare 16 år og 11 måneder da han 4. desember 2009 begikk den første straffbare handlingen – en legemsfornærmelse – og forholdene i hjemmet har vært svært problematiske. Jeg finner imidlertid ikke grunnlag for å rette noen kritikk mot politiet eller andre offentlige instanser for å ha utvist passivitet overfor ham.

- (19) Politiet oversendte den nevnte saken om legemsfornærmelse til konfliktrådet innen én måned. Saken ble imidlertid returnert til politiet 16. mars 2010 fordi fornærmede ikke turte å møte i konfliktrådet som følge av trusler fra A – trusler han nå er dømt for. Jeg peker ellers på at A 22. april 2010 ble ilagt et forelegg for naskeri. Når det har tatt noe tid før de forhold vår sak gjelder, er blitt strafferettslig forfulgt, skyldes det først og fremst at det stadig har dukket opp nye forhold.
- (20) Politiet i X har for øvrig et samarbeidsprosjekt med den kommunale barneverntjenesten om kriminalitetsforebyggende ungdomsarbeid. Målet er å komme i kontakt med ungdom så tidlig som mulig for å snu en eventuell negativ utvikling. Det er i denne forbindelse lagt ned betydelig arbeid for å følge opp A. I tillegg til en rekke telefonsamtaler med hans familie har det i regi av prosjektet vært gjennomført ni hjemmebesøk, hvorav politiet har deltatt på fire og imamen fra moskeen i X har deltatt på ett. A har dessuten en rekke ganger vært fulgt til møter i forbindelse med vanskeligheter knyttet til hans skolegang.
- (21) I skriv av 22. august 2012 fra prosjektets representanter til statsadvokaten i Rogaland heter det:
- "Relevante samarbeidspartnere som Oppfølgingstjenesten og NAV ble koblet på, der A har mottatt bistand og veiledning, samt fått konkrete dagtilbud. Det har blitt avtalt jobbintervju for A etter guttens eget ønske om jobbsted. Han har fått bistand under intervju, samt fått tilbud om jobb og truckførerbevis dersom han møtte regelmessig på jobb. A har fått tilbud om å bli hentet til avtaler, samt kontaktet i forkant av avtaler slik at han skulle ha tid til å gjøre seg klar. Kriminalitetsforebyggende ungdomsarbeider oppsøkte hjemmet både anmeldt og unanmeldt for å hente A til disse avtalene."**
- (22) Jeg kan på denne bakgrunn ikke se at politiet eller andre offentlige instanser har unnlatt å følge opp A.
- (23) Til støtte for at det bør idømmes samfunnsstraff, har forsvarer også anført at A er i en rehabiliteringssituasjon, og at en fengselsstraff vil være meget uheldig for denne utviklingen. Han har blant annet vist til at A nå synes å ha hatt et fjorten dagers arbeidsoppdrag i Y. De opplysningene som er lagt frem for Høyesterett, gir imidlertid etter min mening ikke grunnlag for å trekke den slutning at han er i en rehabiliteringssituasjon. Snarere tyder de på at det ikke er inntrådt noen større endring i hans livsmønster. En personundersøkelse kunne formodentlig ha belyst hans utvikling nærmere, men en slik undersøkelse har det ikke vært mulig å utarbeide, idet A ikke bare har unnlatt å møte til samtaler, men også bevisst har gjort seg utilgjengelig.
- (24) Jeg er etter dette kommet til at det ikke er grunnlag for samfunnsstraff.
- (25) Tingretten satte straffen til fengsel i 1 år, hvorav 6 måneder ble gjort betinget. Lagmannsretten forkastet As anke, og bemerket at "den straffen som er fastsatt av tingretten i alle fall ikke er for streng". Jeg er enig i dette.
- (26) Anken må etter dette forkastes.
- (27) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

- (28) Dommer **Matningsdal:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (29) Dommer **Bårdsen:** Likeså.
- (30) Dommer **Bull:** Likeså.
- (31) Dommer **Gjølstad:** Likeså.
- (32) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: